

פרק יד. היזק ראייה ואורה

- א. אמרו חז"ל היזק ראייה שמיה היזק (א), ואסור לאדם להסתכל בחצר חברו (ב), וכן יש להזהר מלהתעכב כנגד פתח בית חברו או חצירו, ולראות אפילו ראייה קלה (ג).
- ב. אין פותחין פתח כנגד פתח חברו או חלון כנגד חלון חברו, אפילו כששניהם מתרצים (ד), אלא ירחיק משהו לצדדים (ה).

(א) טור ריש סימן קנז, והיזק ראייה שדנו בגמרא ופוסקים אינו היזק ראייה של עין רעה, כעין מ"ש שאסור לעמוד על שדה חברו כשעה שעומדת בקמותיה, וכיוצא בזה, כמ"ש בפרק א, והיה נראה לומר שמושג היזק ראייה זה הוא שע"י ראייתו הוא מגביל את חברו מלהשתמש בביתו וחצירו כפי ראות עיניו, וזהו ההיזק. וכן משמע בכמה אחרונים, ונראה פשוט דלא שייך תשלומין בהיזק ראייה, ועי' מ"ש בזה בפרק א סעיף א ובהערה שם, ועי' להלן הערה נג בענין היזק שמיעה. (ב) רמ"א סימן קנד סעיף ז, והרמ"א כתב שאסור לעמוד בחלון ולראות בחצר חברו כדי שלא יזיקנו בראייתו, ובוה איסורא קא עבד. ובשו"ע הרב ה' נזקי ממון סעיף יא כתב, ואפי' בעסקיו ומעשיו של חברו שאין בהם חשש היזק עין, אם עושה בביתו וברשותו אסור לראות שלא מדעתו, כי שמא אינו חפץ שידעו ממעשיו ומעסקיו. ועי' חזו"א ב"ק סימן י בדין היזק ראייה לעכו"ם. (ג) ברמ"א שם סעיף ג כתב, יש אומרים שצריך לזהר מלהסתכל בבית חברו עד שהוא נתפס כנגב בראיה ההיא, ותמה הסמ"ע בדבריו, וע"כ פירש שאסור לעמוד אף שאינו מתכוין לראות ואפילו אינו רואה לשם, מ"מ יש להזהר שלא יהא נחשד בעיני הבריות שעומד כדי לראות, וזהו כונתו במ"ש שיהא נתפס עליו כנגב. וכן פירש בשו"ע הרב, והוסיף, שאף בני רה"ר אינם רשאים לעמוד ולהסתכל, אלא כשרואים ראייה קלה דרך הילוכם אין לחוש, שהרי מזה אין יכול להזהר, וצריך להיות צנוע בתשמישיו שראיה קלה בהם קשה עליו, והיינו שאם רוצה לעשות תשמיש בביתו שאף ראייה קלה תפריע לו, יזהר הוא בתשמישיו, כיון שאי אפשר למנוע ראייה כזו מבני רה"ר. עיי"ש. אבל הט"ז פירש מ"ש הרמ"א עד שנתפס כנגב, שבא לומר בחומר האיסור דדמי לנתפס כנגב. ויש לדייק שבראייה קלה נאמר לשון זהירות, ובהסתכלות נאמר לשון איסור. (ד) שו"ע סימן קנד סעיף ג (ועדיין לא מצאתי למה נקט דוקא פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון, ומה דין פתח כנגד חלון, ועי' להלן כמה פרטים בהלכה זו), ובשו"ע כתב אם נתנו לו השותפים בחצר רשות לפתוח חלון או פתח רשאי, והוא שלא יפתח פתח כנגד פתח או חלון כנגד חלון, ובשו"ע הרב ה' נזקי ממון סעיף יב כתב כן בשם יש אוסרים, שאין זו מדת צניעות שיראה זה תשמישו של זה כל היום, וכמ"ש חז"ל גבי בלעם ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זה כנגד זה, אמר ראויים הללו שתשרה עליה שכינה. ומ"ש בשם יש אוסרים נראה כונתו למה שנחלקו שם הפוסקים אם מהני חזקה בחלון כנגד חלון (עי' להלן), וטעם מחלקותם הוא אם הך דלא יפתח הוא משום איסורא או משום קפידא, ובחלון ליכא קפידא כ"כ. וא"כ גם בפתח כנגד פתח כששניהם מתרצים מותר, אלא שלפ"ז כיון שסתם המחבר דלא מהני נתינת רשות לפתוח חלון כנגד חלון משמע דס"ל דאיסורא איכא. מיהו אפשר דהשו"ע לא איירי אלא ברשות לפתוח, ולא איירי ברשות לגבי שיעור ההרחקה. ועכ"פ לא ידעתי למה נהגו בזמננו להקל בשכונות ושכונות לפתוח גם פתח כנגד פתח. ונראה שלא אמרו פתח כנגד פתח אלא כשמכוונים ממש, אבל כשיש הפרש קצת בריחוק או בגובה, שוב אין דינו אלא כחלון, ועוד נראה שפתח מרפסת אין דינו כפתח לענין זה, ומה שנהגו לעשות פתח כנגד פתח בחדר מדרגות, לכאורה תמוה, ואפשר שבזמננו בדרך כלל יש פרודור לפני הפתח, ושם אין תשמישים צנועים, ושוב אין דינו כפתח כנגד פתח, ועי' משכנות ישראל סי' לד. וכתב בכסף הקדשים שלא אסרו פתח כנגד פתח אלא בפתחי בתים שיש בהם תשמישים צנועים כבועים. אבל פתח חצר או פתח רפת אפשר שמותר ביז

ג. באים שניהם לפתוח בבת אחת, אם האחד יפסיד כשיפתח פתחו או חלונו במקום אחר והשני לא יפסיד כשירחיק מכנגד מקום של זה, כופין אותו להרחיק מדין זה נהנה וזה לא חסר (ו). ואם שניהם חסרים יעשו פשרה ביניהם (ז).

ד. שנים שדרים בחצר אחד, יכול אחד מהם לכופף את חבירו לעשות ביניהם מחיצה במקום ובהוצאות של שניהם, שלא יראהו חבירו בשעה שמשמש בחלקו (ח), ואפילו יש מנהג בעיר שלא לעשות, אין הולכין אחריו (ט), ואם שניהם עניים ואין להם אפילו למחיצה קלה (י), משתמשים בלא מחיצה, ומ"מ ירחיק כל אחד עצמו בכל מה שאפשר כדי שלא יזיק חבירו בראיה (יא).

לאוסרים מטעם איסור ובין מטעם קפידא. (ה) שו"ע שם, והיינו שירחיק תחלת פתיחה של זה מכנגד סוף פתיחה של זה ועוד משהו, ומשמע שראיה באלכסון אינו בכלל היזק ראייה, ועי' להלן בדין הרחקה כשבא לפתוח בחצר אחת, ולכאורה נראה שאם שניהם מתרצים והטעם הוא משום צניעות בכל אופן די בהרחקה כלשהו, דשוב אין זה בכלל פתחיהם מכוונים, וכתב בכסף הקדשים דאע"פ שבצדדים אם מרחיק קצת אין חוששין לראיה באלכסון, לענין גובה החלון אין לחלק בזה, דאף אם תחתית החלון גבוה מעליונו של השני יכול להסתכל, עיי"ש, וצ"ע, ונראה דהכל לפי הענין, ועי' להלן בדין חלון של זכוכית. (ו) רמ"א סימן קנ"ד סעיף ג, וכתב בנה"מ בהא דסימן קע"ד סעיף א בחלוקת קרקע שדעת הרא"ש והרמ"א שם שאע"פ שאינו חסר כיון שיש לו זכות שאם יפול לו בגורל חלק זה יצטרך השני להעלות לו דמים, אין כופין אותו על כך, ומשמע שגם זכות שחבירו יעלה לו בדמים מיקרי חסר, וא"כ ה"נ נימא כן, ותירץ דהכא איירי בשותפים שחלקו החצר ולא עשו כותל, שמדינא אינם יכולים לעכב זה על זה שכבר מחלו היזק ראייה, אלא משום שאסור לפתוח זה כנגד זה צריכים להרחיק, אבל אין לו שום זכות בגוף המקום, ורק מה שיכול להוציא מחבירו מעות, זה לא מיקרי חסר, ולכו"ע כופין על מדת סדום (עי' דיני גניבה פרק ח סעיף ב, וצ"ע), ועוד כתב דהכא איירי באופן שאינו זוכה בחצר כנגד הפתח, וגם במ"ש הרמ"א שאם שניהם חסרים יעשו פשרה, ואין אומרים יפילו גורל, כתב הנה"מ שלא תיקנו גורל אלא בחלוקות שיש לו זכות בגוף הקרקע, משא"כ הכא, ועי' להלן, ועי' ערך ש"י לענין גורל. (ז) רמ"א שם, ונראה כונתו שישלם האחד לחבירו קצת מהפסדו במה שירחיק, ומשמע שאין כופין אותם על כך, ובנה"מ כתב שאם האחד חסר מעט והשני הרבה, אם זה משלים לו הפסד המועט שיש לו, חוזר לדין כופין על מדת סדום, וסיים דהיינו דוקא כשהחסרון הוא במעות, אבל אם ע"י ההרחקה יפסיד בגוף הקרקע יכול זה לומר הקרקע שוה לי הרבה, עיי"ש. וכתב בערוה"ש שאם שניהם אינם חסירים אין"כ"ד מחויבים להזדקק להם, ומי שיפתח ראשון צריך השני להרחיק, וצ"ע. (ח) שו"ע סימן קנ"ד סעיף א, ועיי"ש פרטי דיני חלוקת החצר ודיני המחיצה ואין כאן מקומו, ושיעור גובה המחיצה הוא ד' אמות, שזהו שיעור גובה האדם בראיתו, וכתב הטור בשם הר"י אלברצלוני שאם היו דרים בעליות צריך שיהא גבוה משפת רצפת העליה ד' אמות, ולא מצאתי מדוע השמיט בשו"ע הלכה זו, ועי' להלן סעיף כא לענין חזקה בשותפין בחצר ולענין הוצאות המחיצה. כתב הרמ"א סין קנ"ד סעיף יג, כותל שבין ראובן לשמעון והכותל של אחד מהם, יכול לסתור כשירצה ואין חבירו יכול לעכב, ופירש הסמ"ע דהיינו שרוצה לסתור לצרכו כותל זה שנבנה משלו, ואח"כ יבנו כותל חדש על הוצאות שניהם, ודייק הנה"מ שם ס"ק יג דהיינו דוקא כשיש לו איזה צורך, כגון שנבנה על מקום שלו לכדו, שאם אין לו שום צורך, כופין על מדת סדום שישאיר הכותל וזה יתן לו חצי מעותיו. (ט) רמ"א שם, וכתב הסמ"ע שבמקום דברי היזק תדיר כזה אין הולכין אחר המנהג, ועי' להלן סעיף כא בדין חזקה ומחילה. (י) כתב הסמ"ע שם ס"ק יא, שאם יכולים מותרים לקבל מן הצדקה לצורך המחיצה, ומשמע דוקא למחיצה קלה, וצ"ע. (יא) רמ"א שם סעיף ג, ועיי"ש

ה. שני גגות זה בצד זה ויש בהם תשמישי דירה (יב), יש בהם היזק ראייה, אפילו בשני צידי רה"ר, וצריך כל אחד לעשות מעקה גבוה ד' אמות בשפת חצי גגו, ומעדיף קצת (יג), ואם רוצה אחד לעשות מחיצה על כל שפת הגג שלו ושחבירו יתן לו בהוצאה, או שחבירו יעשה והוא יתן ההוצאה, שומעין לו (יד), ואם הגגות רחוקים הרבה שאף בחצי כותל והעדפה אין מסתלק היזק ראייה, צריך לבנות כל המעקה (טו).

ו. לא היו בגגין תשמישי דירה, יש אומרים שאין בהם היזק ראייה ואין צריך מחיצה בגובה ד' אמות, אבל צריכים לעשות מחיצה בגובה עשרה טפחים כדי שלא יוכל בקלות לעבור מגג לגג (טז).

ז. גג הסמוך לחצר חבירו, בעל הגג מזיק בראייה לבעל החצר (יז) ואין בעל החצר מזיק לבעל

באם אחד עשיר ואחד עני, ועי' להלן הערה ג. (יב) כגון שקרקעיתם שוה ואינם משופעים כשאר גגין וגם מקורים, ואז דרך להשתמש בהם תשמישי דירה, ונראה שאם משמש לתלית כביסה הוי בכלל תשמישי דירה, אבל אם אין שום תשמיש קבוע, אלא שלפעמים עולים לשם תיקון, אינו בכלל תשמישי דירה. (יג) שו"ע סימן קנט סעיף א, וסיים, אע"פ שבני רה"ר רואים אותו, יכול לומר אלו אין רואים אותו אלא ביום בעת שאעמוד על גג, אבל אתה רואה אותי תמיד (וכתב הסמ"ע דכ"ש כשהם סמוכין, או רה"י עובר ביניהם), והוסיף הרמ"א שאם הגג שפל (נמוך) עד שבני רה"ר רואין אותו כמי שעומד בגג, אין כאן היזק ראייה, ובקצה"ח הביא בשם הריב"ש שכתב לחלק בין דין זה להא דסימן קנד שאם רה"ר מפסקת מותר לפתוח פתח כנגד פתח, משום דבלא"ה צריך להזהר מבני רה"ר (עי' להלן), הרי שהיזק ראייה של בני רה"ר דומה להיזק ראייה דבית, דשאני פתח בית שאין עומדים בפתח ביתו, ומה שבמקרה עומד הרי גם בני רה"ר עושים כן לפעמים כשמזדמן להם להתעכב, אבל בגג רואהו כדרכו בעמדו בגג, והקצה"ח כתב שעפ"י דברי הרמ"א בשם הר"י יונה בלא"ה לא קשה, דבפתח כנגד פתח דומה לגג שפל, ועי' בט"ז, ועי' חזו"א ב"ב סימן ג שהאריך בהלכות אלו. (יד) שו"ע שם סעיף ג, שמרויחין שא"צ להעדיף וגם אין האחד יכול להסתכל כלל בשל חבירו, וסיים בשו"ע שאם המתין עד שעשה חבירו חצי הכותל ואומר לו הואיל והתחלת גמור ואתן לך חצי ההוצאה, אם אינו רוצה אינו יכול לכופו, וכשמחולקים באיזה צד יבנה כל אחד יפילו גורל. (טו) שו"ע שם סעיף ד, שככל שהמרחק יותר אין העדפה מועילה שלא להסתכל, וכתב בשו"ע שם שאם יסכימו ביניהם שהאחד יבנה הכל ויקבל חצי ההוצאה מהשני הרי טוב, ואם לאו יטילו גורל מי יבנה הכל ויקח חצי ההוצאה מחבירו, וכתב בערוה"ש דה"ה אם אומר האחד אני אתן לך כך וכך חוץ מחצי ההוצאה ובנה אתה, או תן לי אתה סך זה ואבנה אני, שומעין לו. (טז) שו"ע סימן קנט סעיף ב, והוא שיטת הרמב"ם שמחלק בין גג העשוי לדירה לבין גג שאינו עשוי לדירה, ומה שצריך מחיצת עשרה הוא כדי שיהא נתפס כגג אם יעבור, שכלא מחיצה יכול להשתמט ולומר שבטעות נכנס, ולא כתב בשו"ע מי צריך לעשות אותה מחיצה ומסתבר שגם זה צריכים שניהם לעשות, וצ"ע לסברת הרמב"ם כשיש הפסק אריר שאינו יכול להשתמט שבטעות נכנס למה לי מחיצה כלל, הרי בלא"ה נתפס כגג, ועי' סמ"ע סק"ז ובסימן ק"ס סק"א. והרמ"א שם כתב שדוקא בסמוכין די במחיצת עשרה, אבל כשיש הפסק אריר ביניהם לעולם צריך מעקה בגובה ד' אמות, והוא כשיטת הרשב"ם ותוס', וטעמם שבסמוכין ירגיש כשחבירו יעלה על הגג, ולכן די במחיצת עשרה, אבל בהפסק אריר אינו מרגיש, וכתב הסמ"ע לדיעה זו שאין חילוק בין עשויין לדירה לבין אינם עשויים לדירה, שבכל גג יש תשמיש קצת והיזק ראייה, וגם בעשויים לדירה וסמוכין די במחיצת עשרה, אבל הכ"ח כתב שבעשויין לדירה אפילו

הגג (יח), ולכן מוטל על בעל הגג לעשות כל המחיצה אלא שבעל החצר משתתף בהוצאות המחיצה עד גובה עשרה טפחים (יט).

ח. היה קרקע החצר גבוה מן הגג יש אומרים שצריך בעל הגג לכנות מחיצה על שטח שלו עד לגובה ד' אמות מעל קרקעית החצר, ואפילו היה החצר גבוה מן הגג ד' אמות (כ), ויש אומרים שאינו צריך אלא לגובה ד' אמות מקרקעית הגג, ואם החצר גבוה מן הגג ד' אמות א"צ מחיצה כלל (כא).

ט. שתי חצרות שהאחת גבוהה מהשניה, צריכים לעשות המחיצה בגובה ד' אמות על מקום והוצאות של שניהם (כב).

י. שותפים בחצר שרוצה אחד מהם לפתוח חלון מביתו לחצר, יכול השני לעכב עליו (כג), ואם נתנו לו רשות מותר, ובלבד שלא יפתח פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון אא"כ ירחיק משהו (כד).

יא. וכ"ש שאינו יכול לפתוח חלון או פתח לחצר אחרת (כה) שאין לו שותפות בה, ואפי' נתנו

בסמוכין צריך גובה ד' אמות, והש"ך הסכים לדעת הסמ"ע. כתב בנה"מ שלדעת הרמב"ם כשיש גג העשוי לדירה אצל גג שאינו עשוי לדירה דינו כגג הסמוך לחצר, וכמו שיתבאר להלן. (יז) וכתב בשו"ע סעיף כד שאפי' גג משופע שאין עליו תשמיש קבוע צריך להשפילו ד' אמות. (יח) הב"י מפרש בדעת הרמב"ם דאיירי בגג שאינו עשוי לדירה, אבל בגג העשוי לדירה הרי הוא כחצר ושניהם מזיקים זה לזה, אבל הסמ"ע כתב שאף גג העשוי לדירה אין תשמישו קבוע כל כך כבחצר. ולעולם בעל הגג הוא המזיק. ובקצה"ח וחידושי רעק"א הסכימו לדעת הב"י, עיי"ש. (יט) שו"ע סימן קס סעיף א, שלענין גובה ד' אמות מדין היוזק ראייה בעל הגג הוא המזיק, אבל לענין גובה עשרה שבלא היוזק ראייה צריכים לעשות משום נתפס כגנב כמו שנתבאר לעיל, גם בעל החצר משתתף בחצי ההוצאות. וכתבו בקצה"ח סק"ב ונה"מ סק"א שרק בהוצאות משתתף בעל החצר, אבל במקום הכותל אין בעל החצר משתתף, עיי"ש בטעמם. (כ) שו"ע סימן קס סעיף א, בדיעה ראשונה, שלפעמים עומד בעל החצר בשפת חצרו ובעל הגג רואהו. (כא) שו"ע שם בדיעה שניה, והיא דעת הטור בשם הר"י הברצלוני. ובשו"ע לא הזכיר אלא שאם גבוה ד' אמות אינו צריך כלום. וכתב הפרישה דלשיטה זו ה"ה כשגבוה ג' אמות די באמה אחת מעל קרקעית החצר, אע"פ שמסבירא היה אפשר לחלק דשאני כשהחצר גבוה ד' אמות ואין שם מחיצה אינו מתקרב לשפת החצר, משא"כ כשיש כבר מחיצה אמה מתקרב לשפת החצר, נראה מדברי הפרישה שאין לחלק בכך. ובכל אופן כיון שהמזיק כאן הוא בעל הגג וגם יש הפרש גובה לענין שיהא נתפס כגנב אין בעל החצר משתתף כלל בהוצאות. ומ"מ כתב בשו"ע סעיף ב שאם הפרש הגובה הוא פחות מ' טפחים משתתף בעל החצר בהוצאות. ולדעת הרמב"ם אינו משתתף. ועי' להלן. ופשוט לכו"ע שאם קרקע הגג גבוה מקרקע החצר שבונה בעל הגג על גגו מחיצה גבוהה ד' אמות. (כב) שו"ע סימן קס סעיף ג כיון ששניהם מזיקים זה את זה. ועיי"ש איך בונים המחיצה. ועי' בקצה"ח ונה"מ שם מ"ש ליישב מהא דלעיל בין גג לחצר שאין העליון משתתף במקום המחיצה. (כג) שו"ע סימן קנד סעיף ג, ואע"פ שבלא"ה יש לו דריסת רגל בחצר, יכול לומר שעד עתה לא היה צריך להזהר רק כשעובר, ועתה יצטרך להזהר כל הזמן. ומבואר בראשונים שאף לדין דקיי"ל כר' יוסי שעל הניזק להרחיק את עצמו (עי' פרק יג), היוזק ראייה הוא בכלל גירי דיליה שמודה ר"י, שבכל שעה שרואהו הוא מזיקו, ועל המזיק להרחיק עצמו, ועי' רמ"א סימן קנד סוף סעיף טז, ועי' להלן הערה נג מדברי האחרונים בדין היוזק ראייה. (כד) שו"ע שם, וכמו שנתבאר לעיל. (כה) וכתב הטור בשם הרא"ש שאין נ"מ בגודל החצר, שאפילו אין בו שיעור חצר יש בו

לו רשות לפתוח צריך להרחיק פתחו או חלונו עד שלא יוכל לראות כלל (כו).

יב. לא אסרו לפתוח פתח או חלון כנגד בית חבירו, אלא כשאין רה"ר מפסקת ביניהם (כו). אבל כשיש רה"ר מפסקת, מותר לפתוח כשפתח חבירו או חלונו בד' אמות הסמוכים לקרקע רה"ר (כח).

יג. מברי מפולש דינו כרה"ר, ואם אינו מפולש, יש אומרים שאם יש לפניו ממנו ג' בתים דינו כרה"ר (כט), ויש אומרים שכל שאינו מפולש אין דינו כרה"ר (ל).

יד. אף ברה"ר מפסקת לא התירו אלא פתח בית, אבל אם רוצה לפתוח חנות, צריך להרחיק מכנגד פתח או חלון חבירו עד שלא יוכלו לראות (לא).

היזק ראייה. (כו) שו"ע שם, שבחצר משותפת שבלא"ה יש שם דריסת רגל יכול לומר אם ברצוני להסתכל הרי אני יכול לעבור בחצר ולהסתכל, ולכן די בהרחקת משהו, אבל בחצר אחרת שאין לו שם דריסת רגל צריך להרחיק עד שלא יראה כלל, ובשו"ת מהר"א ששון סי' לט כתב בשם הריב"ל שבפתח כנגד פתח די בהרחקת משהו, ובחלון כנגד חלון צריך להרחיק שלא יראה כלל, עיי"ש. (כז) ואין צריך שיהא רוחב ט"ז אמה, אלא כל שיש לרבים רשות להלך שם אין אדם עושה תשמישים צנועים ומותר לפתוח, טור. וכתב בערוה"ש שאם רחוקים זה מזה עד שאי אפשר לראות בתוך הבית, לעולם אינו צריך להרחיק, ובשו"ת מהריט"ץ סימן רנג מסתפק אם יש שיעור במרחק לענין היזק ראייה, וכתב שהוא לפי ראות עיני הדיין. ועי' נה"מ ריש סימן קנג ובפת"ש סימן קנד סק"ה שאפילו כונס לתוך שלו אינו יכול לפתוח, ודלא כסברת המרדכי שהביא הב"י, ועי' ערך ש"י סימן קנד סעיף ג, וכתב שם דכ"ש שאסור לקרב היזק ראייה, דהיינו שהיה החלון רחוק ובא לקרבו, ועי"ש אם יש חילוק בין מקום פרוץ למקום סתום, ועי' ד"ג כלל לה סימן ד, ועי' להלן בענין לבנות נגד חלון. (כח) שו"ע סימן קנד סעיף ג, דהא בלא"ה צריך להצניע עצמו מפני בני רה"ר העוברים סמוך לפתחו או חלונו, וכ"ש אם היה לו פתח שיכול להרחיבו או לחלקו, כמ"ש בשו"ע שם סעיף ד (וכבר כתב בנה"מ דמשנה שאינה צריכה היא), וכ"כ בכנה"ג. וכתב הסמ"ע דה"ה אם חלל הפתח או החלון הם גבוהים קצת מקרקע רה"ר, אם מתחיל קצת תוך ד' אמות שוב יכולים בני רה"ר להסתכל דרך שם, והש"ך כתב שאין דבריו נכונים, והסכים הנה"מ לדעת הש"ך, משום שבני רה"ר אינם רואים רק כשמשמש למטה, אבל למעלה אינם רואים, ואילו מפתח לפתח יוכל לראות גם כשישמש למעלה, ולכאורה סברת הסמ"ע נכונה, שהרי אדם המסתכל תוך החלון או הפתח רואה כל מה שבבית, ואף באלכסון מה שלמעלה מכנגד עיניו, ואף כשאינו מגביה עיניו, ועי' גידולי שמואל, וצ"ע. ולפי"ז נראה לכאורה שאם חלל הפתח או החלון שפותח עתה אינו עולה מעל ד' אמות, לכו"ע מותר, מיהו אפשר דדוקא גבי בני רה"ר שאינם מסתכלים בהדיא אלא דרך הילוכם אין דרכם לראות מה שלמעלה מעיניהם, אבל כשיושב או עומד בבית ומסתכל דרך פתח או חלון קבוע יכול לראות גם באלכסון כלפי מעלה, ולסברת הש"ך והנה"מ אסור. ומשמע מדברי הרמ"א שם שאין בזה הלכה קבועה, וכל שנראה שפתח זה מזיקו יותר ממעבר בני רה"ר יכול למחות בידו, ועי' שו"ת רשד"ם חו"מ סימן רמב. (כט) שו"ע סימן קנד סעיף ג, דכיון שיש שם ג' בתים ה"ז כרבים שבלא"ה צריך להזהר מהם, ובמנח"פ כתב בשם שו"ת חסד לאברהם לדיעה זו דהיינו דוקא לענין לפתוח חלון כנגד חלון כשיש לו רשות, אבל לפתוח למבוי דינו כחצר, והמנח"פ כתב שמדברי הד"מ בשם הנ"י לא משמע כן, ובשם המבי"ט כתב שאף במבוי סתום יכול לפתוח חלון, וכתב שדבריו צ"ע. (ל) שו"ע שם, דדוקא במעבר של רבים צריך להזהר, אבל בלא"ה אין קביעות למעבר רבים ונמצא זה מזיקו בפתחו. (לא) שו"ע סימן קנד

טו. אפילו יש לו כבר פתח או חלון (לב), אינו יכול להרחיבו (לג), ולא לחלקו (לד), ואם היו לו שני פתחים קטנים ורוצה לעשות אחד גדול, יש אומרים שאינו יכול לעכב (לה), וכן אם היו בו שתי דלתות ורוצה לעשות דלת אחת גדולה אינו יכול לעכב (לו), היה לו פתח במקום זה, אינו יכול לעשותו במקום אחר, אפילו קטן מהראשון (לז).

סעיף ג. שבני דה"ר אינם מתעכבים אלא עוברים ושבים ואינם מביטים בו תמיד, וזה יושב בחנותו כל היום ומביט בפתח או בחלון חבירו, ואע"פ שגם בבית הוא קבוע, צריך לומר שבבית עוסק גם בשאר עסקיו רוב היום, אבל בחנות אינו עושה אלא יושב ומביט, ולפי"ז אפשר שבחנות שעוסק שם, כגון בית"ר וכיוצא בזה מותר, ובערוה"ש כתב שכל עסק קבוע אסור, וצ"ע מ"ש מבית. וכתב בכנה"ג בשם מהר"ם גלאנטי שאם הפתח אינו כנגד החנות באופן שמגלה סתרי הבית, לכו"ע אינו נקרא היזק, ועוד כתב שמותר לפתוח פתח כנגד אוצר חבירו, ואינו יכול לטעון שמא ירצה לעשות שם בית דירה. (לב) ש"ך שם סק"ח, שחלון יש לו כל דין פתח בזה, ובפת"ש סק"ט כתב בשם רב אחד שפסק דה"ה אם היה חלון קבוע של זכוכית, ועתה רוצה לעשות בו צירים שיוכל לפתחו יכול לעכב, שאינו דומה ראייה דרך זכוכית לראיה דרך חלון פתוח. ובשם שו"ת אבקת רוכל סימן קכא כתב שאם רוצה לפתוח חלון ולתת בו זכוכית, אינו יכול לעכב עליו, מפני שמחיצה של זכוכית חוצצת ומפסקת בפני העין, וכלבד שתהא סתומה בלי שום נקב, ואין לחוש שמא ישבר, מפני שנוזהרים בה שלא תשבר. ובכנה"ג סימן קנד למד גם מדברי הר"א ששון סימן קצב שכן דעת הרשד"ם, אבל הרש"ך כתב שחוששין שמא ישבר ויזיקנו, עיי"ש. ועוד כתב הב"י שם שיש שעושים שבכה של ברזל בפני הזכוכית שלא תשבר ע"י אבנים, וגם שבכה שנקביה דקים חוצצת בפני העין, וכתב הפת"ש שהזכוכית שהב"י איירי בה היתה אטומה, אבל זכוכית שבזמננו ודאי שאינה חוצצת בפני היזק ראייה, ועי' כסף הקדשים. כתב בשו"ת דברי מלכיאל ל"ה סימן קכז שאם רוצה הפותח לעשות מחיצה באופן שלא יזיקנו, בראיה, לכאורה נראה שיכול לעכב שמא תפול המחיצה ולא יזכור, אבל באמת אינו יכול למחות, שהרי אילו בנה קודם המחיצה ואח"כ רוצה לפתוח חלון ודאי שאינו יכול לעכב עליו, ומאי נ"מ אם עושה המחיצה קודם או אח"כ, והביא בשם זכ"ל"א שהכריע שא"צ לסתום, ובשם שו"ת דבר משה כתב שצריך לעשות גדר חזק וגם שטר, שאם תפול המחיצה מחויב לבנותו, וגם בשו"ת מכתם לדוד חו"מ סימן כח הביא דברי הדבר משה וכתב שעשה שטר בשבועה שכל אימת שתתקלקל יתקנו תוך ג' ימים, ואף אם יעברו ג' ימים ואפילו כמה שנים לא יהא לו טענת חזקה. (לג) שו"ע סימן קנד סעיף ד וסעיף יג, שבפתח רחב אפשר לראות יותר. ועי' דיני גניבה פרק ח הערה ב בדין שני הפתחים מדין כופין על מדת סדום. (לד) שו"ע שם, שכשהפתח רחב אין דרכו להיות פתוח תמיד, משא"כ כשיחלקוהו לפתחים קטנים דרך להניח אחד מהם פתוח, סמ"ע. (לה) ברמ"א שם סעיף ה כתב שיכול לעכב, והט"ז והש"ך חולקים, ועי' שו"ת מהר"א ששון סימן לט וסימן מ. (לו) שו"ע שם סעיף ה, ובפעמוני זהב מסתפק כשהיה דלת אחד ורוצה לעשות במקומו שנים, שיש בו טיבותא שברלת אחת לעולם פתוח כולו ובשנים יפתח אחד והשני ישאר סגור, וכתב דמ"מ יכול לעכב, דעכ"פ בדלת אחת כשרוצה לסגור צריך לסגור כולו, וכשהם שנים יכול לפעמים להשאיר דלת אחד פתוח, והוי דומיא דפתח גדול לא יעשה מהם שנים. (לז) שו"ע שם סעיף יג ורמ"א שם סעיף ד, ועי' נה"מ שם סק"ט, וכתב בערוה"ש דה"ה אם היו לו שני פתחים ורוצה לסתום אחד ולהרחיב השני, ובכל זה הטעם שבמקום זה כבר הורגל להצניע עצמו ולא במקום אחר, ובכנה"ג מסתפק אם יכול לשנות הפתח שיש לו בחצר השותפין, ועי' פרק טו. וכתב הסמ"ע סק"ט דה"ה אם היה פרוץ לגמרי ורוצה לעשות מחיצה ולפתוח בו פתח או חלון קטן יכול לעכב עליו, שבלא מחיצה כלל אינו יכול להחזיק עליו ולעולם יוכל לתבוע

טז. במקום שאסור לפתוח חלון (לח), אין נ"מ בגודל החלון ובגובהו מן הקרקע, שאפילו גבוה יותר מד' אמות מקרקע הבית יכול זה לומר שמא תעלה בסולם ותראה (לט).

יז. וכן אם רוצה להוציא זיו כנגד חצר חבירו יכול בעל החצר לעכב עליו, מפני היזק ראייה (מ), ויש אומרים שאם יש לו כבר פתח או חלון לחצר זו ומוחזק בו, יכול להוציא גם זיו בסמוך לו (מא).

יח. פתח במקום שיש היזק ראייה צריך לחזור ולסתמו (מב) ואם שתק ולא מיחה הניזק, יש לו חזקה, ושוב אינו יכול למחות בו (מג), ודעת הרבה פוסקים שחזקה זו היא לאלתר וא"צ חזקת ג' שנים וטענה (מד).

ממנו שיעשה מחיצה גמורה, משא"כ עתה יחזיק עליו בפתח או חלון זה ולא יוכל עוד למחות בו עוד (לכאורה יכול עתה למחות שלא יחזיק), ועוד שעד עתה היה נזהר מלעשות שם תשמישים צנועים ועתה ישתמש והוא יוכל לראות בו דרך הפתח או החלון, וסברא זו צ"ע, ולפי דבריו נמצא שיכול למחות בו שלא יסגור מרפסת שיש לו. (לח) בשו"ע כתב שבא לפתוח חלון לחצר חבירו, ולכאורה אם החשש שמא יעמוד על ספסל ומשום היזק ראייה, ה"ה לחצר השותפין הדין כן. אמנם לפי דברי הקצה"ח שכתב הטעם משום דחסר קצת במה שמשתמש באויר חבירו, לא שייך טעם זה בחצר השותפין. וגם בנה"מ כשרצה למצוא צד שאינו משתמש באויר חבירו לא נקט חצר השותפין, וצ"ע. (לט) שו"ע סימן קנד סעיף ו, ובקצה"ח כתב בשם הרמב"ן שהקשה מ"ש במחיצה שבחצר שאין מחייבין אותו לבנות יותר מד' אמות, ומשמע שאין חוששין שמא יעלה בסולם, ותירץ הרמב"ן שאין דרך להעמיד סולם בחצר. וכתב בקצה"ח שלולי דברי הרמב"ן אפשר לתרץ שכלא"ה אסור לפתוח חלון לחצר חבירו, מפני שמשתמש באוירו, אלא משום שאי לאו משום חשש דסולם, כיון שאינו מחסרו במה שמשתמש באוירו, ה"ז נהנה וזה לא חסר וכופין על מדת סדום, אבל כיון שיש חשש אפילו רחוק שיעלה בסולם, שוב אין זה מדת סדום. אבל בנה"מ כתב שהרמב"ן איירי אפילו באופן שאינו נהנה מאויר חצירו, כגון שמפסיק רה"ר, ואפ"ה אסרו, וע"כ הטעם משום שמא יעלה בסולם, וע"ז הקשה מ"ש במחיצה שבחצר. והוצרך לתרץ שאין דרך להעמיד סולם בחצר, ועפ"ז כתב הנה"מ שבכותל שבחצר מותר לפתוח למעלה מד' אמות, ובערוה"ש כתב שאין ראיית הנה"מ מכרעת, שאם באנו לחוש בחצר לסולם, איזה שיעור תתן לגובה המחיצה. ועוד שאם יעלה בסולם יראה השכן שבצד השני, משא"כ בבית יכול לראות באופן שזה לא יראהו. ומ"מ סיים הערוה"ש שלא מצינו מי שחולק בזה. (מ) שו"ע סימן קנג סעיף א, שכשישתמש בזיו יראהו ויזיק לו. ובמוציא זיו על אויר חצר חבירו יש בו גם דיני חזקת תשמישים, כמו שיתבאר בפרק טו, אמנם היינו דוקא במוציאו על אויר חצר חבירו, אבל אם כונס לתוך שלו אין בו משום חזקת תשמישים, אבל היזק ראייה יש בו כמ"ש בנה"מ שם סק"א. ועי' פת"ש סימן קנד סק"ה. (מא) שו"ע שם סעיף ה, מדברי הטור בשם הר"י ישעי' דמה היזק יוסיף בזיו כשכבר רואה מהפתח או מהחלון, ועי' פרק טו הערה ג. (מב) שו"ע סימן קנד סעיף ג ורמ"א שם סעיף ז, וכתב הסמ"ע ס"ק כב מדיוק כפל דברי הרמ"א שבעל החלון צריך לסתמו, ואין בעל החצר חייב לבנות כנגדו, ועי' דברי משפט. וכתב בשו"ע שם סעיף כט שאם נתן הבית לבנו קטן, אין ממתינים עד שיגדל. אלא מסלקין ההיזק מיד, והרמ"א כתב שה"ה אם מכר לעכו"ם כופין אותו לסלק ההיזק. כתב בפעמוני זהב בשם זכור לאברהם שאם טוען הפותח שאינו רוצה לסתום חלון מפני שחושש לצואת ר"י החסיד שאסור לסתום חלון, אין חוששין לו וחייב לסתמו, ומצדד הפעמו"ז לומר שאם אין הוצאות יכול לומר לגיזק שיסתום, ודחה, דכיון שעשה הנזק בידים יכול לכופו לסתמו, עיי"ש, ועי' דברי גאונים כלל סט סימן טו, ועי' פרק א סעיף ב. (מג) שו"ע שם סעיף ז (עי' להלן

יט. פתח חלון לחצר אחרת של שני שותפין והאחד אינו כאן, והתנה עם השותף הנמצא כאן שאם יחלוקו ביניהם החצר ויפול חלקו סמוך לחלון לא ימחה בידו, אין בתנאו כלום (מה).
 כ. אם פתח פתח כנגד פתח (מו) אפילו חזקה אינו מועיל (מז), ויש אומרים שאפילו חזקה וקנין אינו מועיל (מח), וה"ה בחלון כנגד חלון (מט), ויש אומרים שבפתח כנגד פתח אינו מועיל חזקה אבל קנין מועיל (נ), ובחלון כנגד חלון מהני חזקה לבד (נא), ויש אומרים שאין חזקה מועילה בחלון אלא כשהוא בנוי במשקופים (נב).

בדין פתח כנגד פתח), ובטור וב"י הביאו דעת הרי"ף והרמב"ן ועוד שאין חזקה מועילה בהיזק ראייה אפילו בחלון, משום דדמיא לקוטרא, וכמ"ש בפרק יג, והביאו בשו"ע סימן קמב סעיף ג, אבל הסכמת השו"ע והרמ"א אינו כן, וכתב הר"ש יונה שאם בא לכופו לסתום יכול לומר קים לי דמהני חזקה, ואם בא להאפיל עליו אינו יכול לעכב, שהוא מוחזק כשבונה בתוך שלו, ועי' להלן הערה ג אם מהני מחילה בפירוש או בקנין. וכתב הב"י בשם הרשב"א שאף אם הניזק מוחל ב"ד אומרים לבעל החלון שמכיון שאסור להסתכל בחבירו ואי אפשר לעולם לשמור עצמו מלהסתכל, סתום חלונך ואל תחטא תדיר, ובסימן קנג סק"ד כתב הסמ"ע שאף לדעת הרי"ף וסייעתו, דוקא בחלון לחצר אין חזקה, אבל בזיו או מגג לחצר שאין תשמישו קבוע מהני חזקה להיזק ראייה, ועי' כנה"ג סימן קמב, וכתב בכנה"ג שאם החזיק להיזק ראייה שאינו תדיר לא הוי חזקה לתדיר. ונראה שאף כשיש לו חלון מוחזק אסור לפתחו ולהוציא שם מרפסת, שהרי מרחיב שטח הראיה, ועוד שהופך מחלון לכעין חצר, ומ"מ אם אין חלון מכוון נגד חלון או פתח חבירו אלא מן הצד, וכשהיו מסתכלים באלכסון היה אפשר לראות לשל חבירו, ועתה כשה מרחיב המרפסת וחלונותיו אינו מקרב ההיזק ראייה אלא מרחיק מותר, שהדבר ידוע שראיה באלכסון ממקום רחוק אפשרי יותר ממקום קרוב, ועי' לעיל הערה לו בענין סגירת מרפסת. (מד) בשו"ע שם כתב שאם מחל או שגילה דעתו, כגון שכא וסייע עמו, או שידע ולא ערער (עי' פרק יג), והרמ"א שם ציין לסימן קנג סעיף א שהביא שם ש"א שצריך ג' שנים וטענה, וכבר כתבתי בפרק הנ"ל שבסימן קנה סעיף לה הסכים הרמ"א לדעת המחבר מספיקא דדינא, וכתב הסמ"ע בסימן קנג סק"ל לב לחלק דדוקא בחזקת נזיקין מודה הרמ"א מספק אבל לא בחזקת תשמישין, משום שבזה הניזק מיקרי מוחזק, והט"ז כתב שבכל המקומות סובר הרמ"א כהמחבר אלא שהזכיר דעתו בסימן קנה בסוף ההלכות, עיי"ש. ועי' קצה"ח ונה"מ. (מה) שו"ע סימן קנד סעיף יז, מדברי הרא"ש, ושם נשאל בהחזיק בפני שותף אחד והשני אינו כאן, וחלקו ונפל גורלו של זה שהחזיק בפניו סמוך לחלון, וכתב שאפילו מכר לו בפירוש או נתן לו על תנאי זה אינו כלום, דכיון דקיי"ל אחים שחלקו לקוחות הן ואין ברירה, הרי בשעה שמחל לו לא היה שלו, וה"ז כאומר שזה זו לכשאקחנה קנויה לך ולא קנה, ובחידושי רעק"א בריש סימן זה כתב מעין זה בשם המשל"מ, ועי' סמ"ע שם ובשו"ת מהר"א ששון סי' קצה וסי' קפג. (מו) עי' לעיל סעיף ב. (מז) רמ"א סי' קנד סעיף ג, וכתב בכנה"ג בשם הרדב"ז שאם יכול להסיר הנזק ולהשאיר החלון, אין כופין לסתמו. (מח) סמ"ע שם לדעת הרשב"ם, כיון דאיסור הוא לפתוח פתח כנגד פתח. (מט) רמ"א שם, ודמיא לפתח לדיעה זו, דאיסורא הוא. (נ) רמ"א וסמ"ע שם, דלאו משום איסורא הוא אלא משום קפידא, ולכן בפתח כנגד פתח דמי לקוטרא וביהכ"ס דלא מהני חזקה, אבל קנין מועיל, כמ"ש בפרק יג. (נא) רמ"א שם, שאין היזק חלון כנגד חלון חשיב כקוטרא, ודמיא לשאר נזיקין דמהני חזקה לחוד, ועי' קצה"ח סימן קנג סק"ב שדן במוציא זיו לחצר חבירו אם דומה להיזק ראייה גדול או לא, ועכ"פ בשו"ע שם סתם שמועיל חזקה בזיו, ועי' להלן. (נב) שו"ע סימן קנד סעיף יא בשם יש אומרים דבלא זה אינו אלא כחור, והרמ"א כתב בשם יש אומרים שהכל לפי מנהג בני המדינה, והוא מדברי הרשב"א בתשובה והביאו הב"י מחודש

כא. שותפים בחצר שהוחזקו לעמוד כמה שנים בלא מחיצה, אין זו חזקה, ויכול כל אחד לתבוע בכל עת לעשות מחיצה מפני היזק ראייה (נג).

ג וז"ל, חלון העשוי לאורה אין לה שיעור, דאפילו כל שהו יש לו חזקה, בין יש לו פצימים ובין אין לו, כל שניכר לב"ד שנפתח לאורה יש לחזקה, שיש חלון שאכלתו מלחת (מלשון רקבון, שנעשה מעצמו), ויש שנעשה מחמת הבנין כחורים שמניחים בכתלים בשעת בנין, ואלו וכיוצא בהם אין להם חזקה וכו', עיי"ש. ובבד"ה כתב הב"י שבחלון פתוח מטפח אין דרך לעשות מלבן וצורת הפתח, ולמעשה זה נכלל גם במ"ש הרמ"א בסוף סעיף י שכתב שענין חלון העשוי לאורה תלוי בעיני הדיין ולפי ענין החלון. ולכאורה מדברי הב"י נראה שאין כאן מחלוקת, שאף המחבר סובר שבמקום שדרך לעשות מלבן ולא עשה הו' כחור, ובמקום שאין דרך לעשות, אף בלא מלבן הו' חזקה. ומ"מ לכו"ע חור שלא נעשה בכונה, אלא שנעשה מאליו, כגון חרורה עכברים או מחמת רקבון וכיוצא בזה. אע"פ שעבר זמן רב ולא מיחה, אין לו חזקה, שהיה סבור שבדאי יסתמנו היום או למחר ולכן לא מיחה. ועי' להלן. ונראה עוד שאם רוצה הניזק יכול למחות שיסתמנו מיד אע"פ שנעשה מאליו. (נג) שו"ע סימן קנד סעיף ח, סימן קנה סעיף לו וסימן קנז סעיף א, ועי' לעיל סעיף ד, וכתב הרמ"א בסימן קנז שאם מחלו בפירוש מהני, ופירש הסמ"ע שא"צ קנין משום דלא דמי לקוטרא (צ"ע הרי הרא"ש כתב הטעם משום דדמי לקוטרא, כמ"ש להלן, ועי' פרק יג סעיף כו בדין חזקה בקוטרא), ובסמ"ע בסימן קעא סק"ב משמע שלדעת הרי"ף וסייעתו צריך קנין, והש"ך שם שכתב דלא בעי קנין, וציין לדברי הרמ"א, ולכאורה איירי לדעת הרא"ש, ובנה"מ שם מחלק שלענין שלא לחלוק בעי קנין, ולענין מחילת היזק ראייה מהני מחילה בפירוש בלי קנין, וכעין זה כתב בשער משפט שם. ובשו"ע כתב הטעם משום שאין חזקה להיזק ראייה אלא בדבר הבא ע"י מעשה, ובחצר השותפין ממילא הוא בלי שום מעשה, ובסמ"ע סימן קנד ס"ק כג כתב בשם הרא"ש והטור טעם אחר, דדוקא כשהמחזיק מזיק ואינו ניזק מהני חזקה, אבל בחצר השותפין ששניהם ניזוקין יכול לומר הייתי ממתין שאתה תתבע לעשות מחיצה, וגם היזק תדיר הוא ודמיא לקוטרא וביהכ"ס. ובקצה"ח שם סק"ב כתב שיש ג"מ בין שני הטעמים לענין היזק ראייה שבין גג לחצר שבעל הגג אינו ניזוק, ומ"מ דמיא לקוטרא, ובנה"מ ס"ק יב מפקפק בסברא זו, דאפשר שהיזק ראייה דגג דלא קביע חשמישיה לא דמיא לקוטרא, ומ"מ לטעם המחבר דממילא הוא, גם בין גג לחצר לא הו' חזקה, ועי' עוד בדברי משפט ג"מ בין הטעמים (ויש לעיין כשקנו ביחד אם חשיב מעשה). ועי' פרק טו סעיף כג. ובאבן האזל פ"ב מה' שכנים ה' טז כתב בהא דכופין לעשות מחיצה משום היזק ראייה, שלכאורה הוא מדין הרחקת נזיקין, אבל צריך ביאור, דבכל נזקי שכנים ע"כ בא הנזק ע"י מעשיו, אבל בהיזק ראייה יכול לומר לא אסתכל ולא אזיקך, ואין לומר שיש לחוש שמא יסתכל, דא"כ נימא שיכוף שותף אחד לחבירו להסתלק מפני שחושש שמא יגנוב, וזה לא מסתבר, ויש לומר דהיזק ראייה הוא דבר שאי אפשר להמנע ממנו, ולא תליא ברצון, וע"כ מזיקים זה את זה. וכתב להסביר בדרך אחרת, דכשרואה אותו חבירו מונע מעצמו השתמשות בדבר של צנעה, ונמצא שמזיקו במניעת השתמשות, ואע"פ שאינו אלא גרמא, גם גרמא אסור, ויש חיובי הרחקה בגרמא (סברא זו צ"ע לדברי הראשונים שכתבו דהיזק ראייה הוא בכלל גירי). וכתב עוד שהיזק מניעת השתמשות לא שייך אלא כשיש לו זכות ההשתמשות, ודומה לדין חזקת דוושא שהקשו האחרונים במה נתחייב ראובן להרחיק כותלו מכותל שמעון כדי שיתחזק כותלו של שמעון, ויש שפירשו דדוקא בקונה מן המלך או מן ההפקר שזכה גם בדוושא, וכמ"ש הרמ"א סימן קנה, וכן כתב הריצב"א שלא נאמר דין הרחקה משום דוושא אלא בלוקח או ביורש שהחזיק הראשון בזכות הדוושא, וה"נ בהיזק ראייה זכה בחצרו להשתמש בו שלא יזק, וכשזה בא ומזיקו בהיזק ראייה מונע ממנו זכות ההשתמשות, אלא שהביא מדברי הרשב"א דדוקא בדוושא ולענין האפלה צריך לדין זכות וחזקה, אבל בהיזק ראייה אף בלא זכות

כב. פתח והחזיק באופן המועיל, ונפל הכותל, לא איבד חזקתו, וחזור ובונה כמו שהיה (נד).
וכן אם היה לו חלון מוחזק לחצר חבירו ונסתם, כל שלא פרץ את פצימיו, רשאי לחזור ולפתחו (נה).

כג. כשם שיכול למחות במי שרוצה לפתוח חלון שלא יזיקנו בהיזק ראייה, כך מי שיש לו חלון יכול למחות במי שרוצה לבנות כותל כנגד חלונו שלא יאפיל עליו (נו), וצריך זה להרחיק את

וחזקה אסור להזיק וצריך להרחיק, וע"כ צריך לומר כתירוצו ראשון שהוא מדין מזיק, ועיי"ש שהאריך להסביר פלוגתא דרבנן ור"י אם על המזיק להרחיק או על הניזק. כתב בשו"ע סימן קנז סעיף ג שהכותל שבונים בתצר השותפין הוא על מקום והוצאות שניהם בשוה, וכתב בנה"מ סימן קסא סק"א דלא דמי לבית שער שגובין לפי ממון, כמ"ש בשו"ע שם סעיף א, אע"פ שהוא ג"כ משום היזק ראייה, דשאני שותפין שההיזק הוא מאחד לחבירו, וכל אחד צריך להרחיק מדין מזיק, אין ג"כ בין מזיק רכוש גדול למזיק רכוש קטן, משא"כ בנזק דבית שער שהוא בא מאחרים גובין לפי ממון, ולכאורה צ"ע דמה שייכות יש להיזק ראייה לרכושם, ובפרט אם נאמר שאיסור היזק ראייה הוא מניעת ההשתמשות, מאי ג"כ בין מניעה גדולה או קטנה. כתב בשו"ע סימן קנז סעיף ד שעושים הכותל כפי מנהג המדינה, ואפילו בקנים והוצין, ובלבד שלא יהא בה אור שיסתכל ויראה חבירו, וכתב הרמ"א שם שאם אין מנהג ידוע יתקן כפי ראות עיני הדיין עפ"י מומחים, ועי' סמ"ע שם בשם הר"י יונה, ומשמע מדבריו שבהוצא ודפנא אין כופין, ובשו"ת הרא"ם ח"א סימן ח כתב שאפשר שאף הר"י לא אמר אלא מפני שבהוצא ודפנא יכול ליפול ויכול לומר אני רוצה בכותל חלש שעלול ליפול ואצטרך לבנותו פעם אחרת, ולפי"ז אם עושים בקרשים ועצים חזקים וסתומים מלהביט, לכו"ע אין לכופו לבנות משל בנין, וכ"ש כשכבר היה כותל כזה והחזיקו כך, אפילו לדעת הפוסקים דלא מהני חזקה להיזק ראייה, לענין זה מועיל חזקה. וכתב עוד הרא"ם דלהיזק שמיעה לא חששו, והיינו שאינו יכול לטעון שאינו רוצה במחיצת קרשים כדי שלא ישמע חבירו מה שהוא מדבר, ואין סברא לחלק בין חצר לבית, והיינו שבבית יש לחוש יותר להיזק שמיעה, דלא אשכחן שום פוסק לחלק בזה, עיי"ש. ונראה דאף הרא"ם לא אמר אלא שאין כופין לעשות מחיצה משום היזק שמיעה, אבל אסור לו להקשיב מה שחבירו מדבר, ואפשר שגם זה בכלל מונעו מהשתמשות, וכ"ש שגנאי הדבר לעמוד מאחורי כותל חבירו ולהקשיב מה שמדברים. כתב בשו"ע סימן קעא סעיף ט שגם כששניהם שוכרים, אם יש בו דין חלוקה חולקים, והרמ"א שם כתב שיש חולקים וס"ל דלא שייך חלוקה בדבר השכור לזמן, ודעת המחבר שם הוא דעת הרמב"ם, ודעת הרמ"א הוא דעת הטור (ובסימן שטז סעיף ב החליפו דבריהם, שהמחבר שם הביא דעת הטור, ואילו הרמ"א הביא דיש חולקין, וכבר תמה הסמ"ע ופירשם), ועכ"פ מדברי הב"י והסמ"ע משמע שגם בשכירות כופין לעשות מחיצה מפני היזק ראייה, ואפשר שגם הטור מודה, אלא שצריכים לעשות באופן שיהא ניתן לפרק לאחר שיצאו ויחזור לרשות בעלים, ועי' גדולי שמואל ריש ב"ב שהאריך בזה. (נד) שו"ע סימן קנד סעיף ט, ונראה שלסברת הרמ"א דהא דמהני חזקה בלא ג' שנים וטענה הוא מספיקא דדינא, אפשר שבוה יכול עתה למחות בו, ועי' שו"ת חקרי לב חו"מ סימן צח וקא. (נה) שו"ע שם סעיף ל, ועי' להלן. (נו) שו"ע סימן קנד סעיף כא, כמו שיתבאר להלן, וכתב בפת"ש ס"ק יא בשם שו"ת שבו"י ח"א סי' קנט דה"ה אם נוטע אילנות סמוך לחלון דינו כמאפיל (וכ"כ בשו"ת חו"י סימן קצה), אלא שכתב שם שאם השמש מגיע דרך הענפים אין זה האפלה, ורק באילן עב, וסיים שהוא לפי ראות עיני המורה (ומ"ש שם בענין קציצת אילן מאכל שמזיק, עי' מ"ש בפרק א סעיף ג). ויש להסתפק אם יכול למנוע מחבירו לתלות כביסה תוך ד' אמות של חלונו, דאפשר שדבר שאינו קבוע אינו בכלל מאפיל, ואת"ל שיכול למחות, וממילא יש לו חזקה, יש לדרוש כשזה

הוציא זיזין לתלות כביסה אם היו כהחזיק. וצ"ע. נסתפקתי אם יכול למחות בשכנו שמדליק אור בחצר או בביתו ומאיר בלילה לתוך ביתו ומפריע לו לישן. ונראה דכיון שיכול להאפיל שלא יכנס האור, ה"ז יכול לתקן בקל שעל הניזק להרחיק עצמו. ומשמע מדברי הפוסקים שלא חששו אלא לאורה, אבל לא לאור, שהרי אף אם מרחיק ד' אמות שלא יאפיל מ"מ מונע אור מהבית, ולפעמים האור הוא חיוני עד שבמניעת האור מפחית ערך הדירה, ולא מצאתי מי שיחשוש לזה, וצריך לומר דדוקא באורה נתנו חז"ל שיעור להרחקה, שכל חלון זוכה במדה של אורה הצריכה לבית, ואם באנו לתת שיעורים לאור אין לדבר סוף, וכל הבונה בית יודע שיתכן שהאור והאורה יצטמצמו. וכ"ש שאין בעל החלון יכול לבא בטענה שאם יבנה כותל יסתיר ממנו הנוף, וכ"כ הרלב"ח סימן מד במי שבנה כותל וע"י כך מונע משכנו מלהביט לשוק, שאינו יכול למנעו, שהיזק ראייה שנינו ומניעת ראייה לא שנינו, ודן שם באריכות בדין מוציא זיזין לרה"ר ומצד דינא דמלכותא, ודעת השואל שם שיכול לעכב, ורצה להוכיח כן מדברי ר"ת בהא דאיספלידא (ב"ב דף ז ע"א) שמפרש מה שאמרו מאפלת עלי שמונע ממנו מלהביט לשדותיו, ומשמע דדוקא באחים שחלקו אינו יכול למחות, אבל בשכנים דעלמא יכול, והרלב"ח דחה דבריו וכתב להקשות לפיר"ת ותירץ דגם לר"ת אין נ"מ בין אחים לשאר שכנים, ובשניהם אינם יכולים לעכב, ובתירוץ שני (שנראה לו יותר) כתב דדוקא באחים אינם יכולים למחות, אלא שמחלק דדוקא בהבטה לשדותיו יכול למחות, ומדייק כן דהוי דומיא דדרך שהוא לשדותיו, אבל הבטה לשאר מקומות, גם בשאר שכנים אינו יכול לעכב, וע' שו"ת מבי"ט ח"א סימן שוכג. בשו"ת מהר"א ששון סימן קצב כתב בדין שמעון שיש לו בית וסמוך לו אישטראדור (לפי המשך דבריו נראה שהוא מקום כעין מרפסת שעיקר תשמישה ומטרתה לייבש שם בגדים מפני שאורה ושמש יש בה, ולהלן נקרא לזה מרפסת), וראובן רוצה להגביה ביתו סמוך לד' אמותיו, ושמעון מוחה מפני שהחזיק בזה כמה שנים, והביא מדברי הריב"ש סימן רפט שכתב שלא מצינו דין האפלה אלא כנגדו, אבל בחצר מגולה שהאור נכנס מלמעלה לא שמענו, אע"פ שבחצר יש אורה יותר כשהכותל שבצדו נמוך יותר, וא"כ בנ"ד שהמרפסת מגולה לשמים אינו יכול לעכב מלבנות, והביא בשם אחד מהגדולים (מדברי הכנה"ג נראה שהוא הרש"ך) שמחלק דשאני בנדון הריב"ש שהכותל שרוצה זה לבנות הוא מכון נגד מקום פנוי, והיינו חצר ריק, אבל בנ"ד שהכותל מכון נגד העמודים של המרפסת ומעכב השמש מלבא כנגדו מכל וכל, ובפרט בימות החורף, הו"ל כמאפיל נגד חלון שצריך להרחיק, והר"א ששון דחה דבריו. ושוב דן שיכול לעכב מכח דברי הרשב"א בתשובה בדין מניעת אור מאוצר יין (עי' פרק יג הערה ח), וה"נ מרפסת זו צריכה לשמש רב, אלא שאפשר דשאני בנדון הרשב"א שהיין נפסד מחוסר אור, משא"כ בנ"ד שאין כאן הפסד אלא איחור זמן לייבוש הבגדים, ועוד כתב שלכאורה נראה שהרא"ש בתשובה (כלל ק סימן א) חולק על הרשב"א, שכתב שם בדין מרתף שהשכן רוצה לבנות סמוך לחלונותיו (הר"א ששון הבין שהרא"ש איירי במרתף של יין, אבל ברא"ש לפנינו לא נזכר רק מרתף), דכיון שלא היה עד עתה רחוק ד' אמות הו"ל כאילו אינו, ולכאורה קשה נהי דלענין אורה יש לומר דכל פחות מד"א הו"ל כאילו אינו, אבל מ"מ קצת אור היה לו מאותן ב' אמות וזה מועיל ליין שלא יוזק, ולמה תסתמנו. ומשמע שאינו יכול לעכב מחמת מניעת אור. עוד כתב שלכאורה אינו יכול לעכב עפ"י דברי הרא"ש בדין חזקת חלונות על גג של רעפים (במקום שאין עתה היזק ראייה, עי' להלן סעיף לג), אבל לא נתפשט המנהג כהרא"ש, ומה שאנו רואים שבונים הוא משום שכל אחד יכול לטעון קים לי כהרא"ש, וכן לאידך גיסא כשבא אח"כ לבנות טוען קים לי כהרא"ש דלא הוי חזקה. והביא עוד מדברי הפוסק (הוא הרש"ך דלעיל) שכתב דהא דקאמר הרא"ש שאין חזקה לחלונות על גג של רעפים, היינו דוקא כשהגג הוא בחצר ותחת הגג יש חצר, שאם יפתח הרעפים יהיה מגולה, וכיון שאילו לא היה הגג לא היה יכול לפתוח חלון, ה"נ כשהוא מכוסה, כיון שבכל עת יכול לפתחו והיה זה חייב לסגור חלונות משום היזק ראייה, ה"נ יכול להגביה בנינו ולהאפיל חלונו, אבל גג הבנוי על בית שאילו היה מסיר הגג היה נשאר בית מגולה שאין דרך בכך, אפשר דאה"נ שיש חזקה, ואסור להגביה הגג שעל

הכותל מכנגד החלון ד' אמות (נז), וגם צריך להגביה ראש הכותל מעט לחלונו של זה ד' אמות כדי שלא יוכל לעמוד על ראש הכותל ולהסתכל דרך החלון (נח), ואפילו בגג משופע צריך להרחיק (נט).

כד. בנה הכותל למטה מכנגד חלונו של זה, צריך שיהא ד' אמות מראש הכותל עד תחתית החלון, ואינו צריך להרחיק כלל (ס).

כה. אם בונה כותל בצד החלון (סא), צריך להרחיק טפח מן החלון (סב), ואם בונה משני צדי החלון צריך להרחיק כרוחב החלון ועד שיהא ד' אמות בין כותל לכותל (סג), ואינו רשאי לסכך

הבית, והמהרא"ש דחה חילוק זה, שמדברי הרא"ש משמע דאיירי גם בגג שעל בית. ושוב חזר המהרא"ש לדון בג"ד שאינו יכול לבנות סמוך למרפסת משום שהחזיק בעל המרפסת לראותו מביתו, ויש כאן חזקת ראייה, ואף בנדון הרא"ש בגג של רעפים אפשר שאם מזיקו בראיית חצירו אסור לבנות, וזיל בתר טעמא, שהרא"ש כתב שמותר לפתוח חלון על גג של רעפים משום דז"ל ח"ל וכו' עמ"ס, ואם יש הפסד ראייה שוב הוי חזקה ויכול למחות, והביא עובדא בדידיה שהיה לשכנו חלון של זכוכית על גג של רעפים שלו ורצה לבנות כנגדו, ועלה הרשד"ם על סולם לבדוק אם יכול לראות קצת מחצירו דרך החלון והעיד שלא ראה כלל, וסיים שמכיון שהיה שמעון יכול למחות כשבנה המרפסת שלא יחזיק בראיית חצירו ולא מיחה, הרי החזיק ואינו יכול לבנות ולהסתיר ממנו, עיי"ש, ונראה שהוא כעין דברי הרלב"ח בתירוץ שני, ועי' עוד להלן בדין הרחקה מחלון ביהכ"ס. (נז) שו"ע סימן קנד סעיף כא, וכשהרחיק ד' אמות אע"פ שעדיין מאפיל עליו א"צ להרחיק יותר (ויכול להגביה כמה שירצה, מהרי"ל), שכך שיערו חכמים הרחקה שלא יאפיל, ועי' הערה הקודמת. וכבר הבאתי מדברי הרא"ש בתשובה שאין חזקת חלון אלא כשהיה לפניו אויר ד' אמות, אבל בפחות מכאן אין לו חזקה כלל, והרי הוא כסתום, ואפילו במה שהחזיק אין לו, ועי' להלן הערה עו. וכתב בשו"ת הרשב"א ח"ג סימן קפב דמ"ש שתוך ד"א אסור שלא יאפיל, אע"פ שאינו מאפיל ממש אלא ממעט באורה אסור כדי שלא יגרע מהאור הראשון שהיה שם, ומ"מ בחלון העשוי לאורה פירש הר"ש ז"ל כגון שהוא פתוח להאיר במקום אפל, והראב"ד פירש שאין לו אורה כל ממקום אחר, אבל רואה אני שכבר נהגו בכל חלון שמכניס אורה שמעכבין מלבנות כנגדו, אע"פ שיש לו אורה ממקום אחר, וזה תלוי בדעת הב"ד, ע"כ. ועי' להלן הערה סז. (נח) שו"ע שם, וכתב הסמ"ע בשם המ"מ בשם יש אומרים, ששיעור גובה ד' אמות מעל החלון הוא כשהרחיק ד' אמות או קצת יותר, אבל אם הרחיק הכותל הרבה, אין מועיל בהגבהה ד' אמות, דכל שהוא רחוק יותר יכול להסתכל לתוך החלון אף בגובה ד' אמות. וצריך להגביה יותר עד שלא יוכל לישב על הכותל ולהסתכל לתוך החלון. (נט) שו"ע שם סעיף כד, אע"פ שאין עליו תשמיש קבוע, לפעמים עולים עליו. (ס) שו"ע סימן קנד סעיף כא, כדי שלא יעמוד על ראש הכותל ויציץ לתוך החלון. והרחקה אינו צריך שכיון שהוא נמוך מן החלון אינו מאפיל עליו. (סא) כגון שכותל שבו החלון הולך מזרח מערב, וכותל שבונה הוא צפון דרום. (סב) שו"ע סימן קנד סעיף כב, והיינו מחלל החלון. ומ"ש ברמ"א שם ולא מן השקיפה, היינו שדרכם היה לעשות שפוע במלבנות שבצידי החלון כדי לראות דרך שם ממרחק באלכסון, וע"ז קאמר ששקיפה זו אינה בכלל החלון, וכתב שם הרמ"א שכל מי שיש לו חלון יכול לשקפו אח"כ, וא"צ ליטול רשות מחבירו, ולכן אין לו חזקה בשקיפה, ואינה בכלל רוחב החלון. ובערוה"ש כתב שה"ה שיכול זה להסיר השקיפה אם מפריעים לו לכותל, כיון שאין לו חזקה. וכתב בשו"ע שגם אם בונה מן הצד צריך להגביה ראש הכותל ד' אמות מעל לחלון משום היזק ראייה, או שכונס ראש הכותל כדי שלא יוכל לישב עליו ולהציץ. וצ"ע שלעיל גבי בונה כנגד החלון לא כתב עצה זו. (סג) שו"ע שם סעיף